

**HISTORY OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF HUNGARY'S
INFORMATION INFLUENCES**

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ВПЛИВІВ УГОРЩИНИ

Кирило Мелекєсцев

кандидат історичних наук
E-mail: k.melekestsev@donnu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-4931-9576
Research ID: AAJ-9727-2020
Scopus: 57852205800
Донецький національний університет
імені Василя Стуса, Україна

Kyrylo Mieliekiestsev

PhD of Historical Science
E-mail: k.melekestsev@donnu.edu.ua
ORCID: 0000-0003-4931-9576
Research ID: AAJ-9727-2020
Scopus: 57852205800
Vasyl' Stus Donetsk National University,
Ukraine

ABSTRACT

The purpose of the article includes the determination of the key vectors of informational influences from Hungary (the country's government and affiliated agents of influence) that affect the perception of the history of Ukraine; those influences' main audience; the results and possible consequences of the influence. The research methodology is based on the historical-systemic and historical-comparative methods, as well as the methodological foundations of research and the glossary of information warfare terms, outlined by social communications researcher O. V. Kurban. Novelty of the research is based on the use of the latest sources and upon conclusions drawn from the analysis of the studies of recent years, in some of which the positive characterization of Ukrainian-Hungarian relations prevailed, which has become outdated. The researched materials will form the basis for a comprehensive study of foreign influences on the perception of the history of Ukraine and the use of narratives about history in the information warfare. The findings bring out a conclusion that there is an existing specific strategy of information warfare on the topic of history history, which is consistently carried out by the Hungarian government authorities and affiliated media representatives, online influencers, and civil society figures. Firstly, for the goal set by the persevering Hungarian government (the achievement of political autonomy by ethnic Hungarian communities abroad), there is a need to touch upon the history of Ukraine (and not only Ukraine) in one way or another, in order to delegitimize the ownership of «historically Hungarian» regions by other countries. Secondly, there is a need to prove the «aggressiveness» of other nations towards the Hungarians, with them allegedly «making plans to punish the Hungarians and their historical regions.» Thirdly, the accusation of building a «failed state», which becomes an argument of support for violent changes in the borders of Ukraine, is something specific for the Ukrainian vector of Hungarian history policy. The coverage of the audience for the aforementioned informational influences is quite broad, both in terms of territorial coverage (internal Hungarian, diaspora Hungarian, international) and age (from schoolchildren's textbooks to mass protests on behalf of public organizations). At the same time, the Hungarian authorities try to isolate the «internal Hungarian-language» narratives from those that are presented to the larger global community in English, and in cases of wide dissemination of information about irredentist narratives regarding the history of the surrounding countries, the Hungarian authorities are ready to make compromises, or to declare problematic moments «unimportant». This should be taken into account by Ukrainian authorities both in regards to Ukraine's diplomatic agenda, and regarding the education sphere of the Hungarian minority living in Ukraine and receiving education in the Hungarian language

(with text books provided by the Hungarian government, interested in pushing specific narratives on the history of Ukraine).

Key words: *foreign influence, information war, information warfare, history of Ukraine, international relations, propaganda.*

Постановка проблеми. Теперішні умови існування української державності висувають перед українською дослідницькою спільнотою необхідність досліджувати не лише конвенційних супротивників у війні, але й можливості «гібридного супротивника», а саме інформаційних впливів на сприйняття історії України задля легітимізації сучасних дій суб'єктів міжнародних відносин. Такі впливи з боку сусідніх держав, які стосуються спільного історичного минулого задля проєкції на сучасні амбіції політичних діячів, стали типовим явищем для України XXI ст., – а в конкретному випадку «інформаційна війна» стала підґрунтям (і, надалі, супровідником) конвенційного воєнного вторгнення Москви. Особливо актуальними для вивчення є зовнішні впливи на сприйняття історії України з боку держав, які не займають на офіційному рівні чіткої проукраїнської позиції, чиї підконтрольні політичні сили, державні структури, чи афілійовані засоби масових комунікацій висловлюють далекі від симпатії Україні позиції, незважаючи на те, що та захищається в умовах вторгнення з боку члена Ради безпеки Організації Об'єднаних Націй. Серед таких нинішня Угорщина, чий мовний бар'єр з Україною робить неповним українське розуміння угорських позицій щодо історії України (як угорцям представляють історію України всередині країни, в межах угорської діаспори, а також як фігурує українська історична тематика в риторичі угорських державних діячів).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливі матеріали з теми містяться в новітніх аналітичних записках, що стосуються українсько-угорських відносин, або пов'язані з питаннями угорського фактору в огляді національної безпеки України.

Українські політологи навіть у роботах, що були видані в останнє десятиліття, часом позитивно характеризували розвиток українсько-угорських відносин: в аналітичній доповіді у рамках проєкту Інституту світової політики (ІСП) «Аудит зовнішньої політики України» (за підтримки «Чорноморського фонду для регіональної співпраці» Німецького фонду Маршалла, проєкту «Об'єднуємося заради реформ» (UNITER), що реалізується Раєт в Україні за підтримки Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), які, однак, не обов'язково погоджуються з висновками дослідження). Щодо питань інформаційної політики та історичної пам'яті аналітики зазначили: «Київ і Будапешт мають відносно безконфліктну спільну історію в порівнянні з бурхливими періодами, що обидві країни пережили зі своїми сусідами», що є достатньо суперечливим твердженням (Мединський, Капчос, 2016, с. 4). Автори позитивно зображають рішення двох країн будувати відносини «на спільних інтересах, аніж на спільній історії» як прагматичне і логічне. Така характеристика відносин нагадує тривалі ігнорування українськими діячами (і дослідниками) «історичних» непорозумінь України і Польщі, на користь впевненості у «прагматизмі», якій, звичайно, буде в інтересах України, – як виявилось, це не збігається з польськими очікуваннями та оцінками співпраці між країнами (Мелекесцев, Бут, 2020, с. 119). Відмітимо також використання (з боку аналітиків) тези про «150 тисяч угорців Закарпаття», цифра, з якою не погоджуються місцеві чиновники області (Мола, 2023).

Експерти Ради зовнішньої політики «Українська призма» під егідою Української національної платформи Форуму громадянського суспільства Східного партнерства за сприяння Європейського Союзу та Міжнародного фонду «Відродження» в рамках проєкту «Громадська синергія» підготували «Історія відносин Україна – Угорщина, як динаміка та зміст політичного діалогу». В аналітичній записці також викладений фактаж «позитивного» досвіду українсько-угорських відносин доби незалежності, з фокусом на євро інтеграційному факторі, з визначенням періоду 2014–2018 як часу «охолодження відносин», пов'язану з «централізацією прийняття рішень за українським напрямком

виключно на перших особах угорського уряду». Крім того, відзначається, що претензії угорських перших осіб до України пов'язані з особливостями угорської історичної політики та відповідного порядку денного в інформаційній діяльності: уряд Орбана чекає поступок від української влади, які б дозволяли показати дипломатичну перемогу на тлі відзначення 100-річчя Тріанонської угоди, яку офіційний Будапешт зображає як національну катастрофу (Максак, Герасимчук, 2020).

Національний інститут стратегічних досліджень опублікував аналітичну доповідь «Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України», що фокусується на вивченні небезпечних для України особливостей історичної політики сусідніх країн. У присвяченому Угорщині розділі зазначається, що нинішній уряд країни навмисно використовує інформаційні дії, що впливають на суспільну свідомість таким чином, щоб підживлювати «фантомні болі» за втраченими землями і ностальгію за колишньою державною величчю. Як влучно зазначають автори, така ностальгія може бути в будь-який час актуалізована і спрямована у політичне русло (Яблонський, 2019, с. 86–95).

Важливими є дослідження угорських засобів масової комунікації, які наводять приклади з різноманітних угорськомовних джерел і дозволяють зрозуміти тенденції до ізоляції теперішнього правлячого уряду та його впливу на засоби масової комунікації. Ткач Д. І. у монографії «Журналістика в Угорщині: загальне і особливе» представляє ґрунтовне історичне дослідження, виділяючи вплив нових форм журналістики: ЗМІ у мережі Інтернет, блоги, соціальні мережі в Угорщині та їх вплив на медіасферу. Автором підкреслено, що «протягом усього періоду існування журналістики в Угорщині влада завжди прагнула використовувати ЗМІ у власних цілях» (Ткач, 2020).

Значення історії для сучасних українсько-угорських відносин розглядалося в роботах українських істориків. Дослідник історії міжнародних відносин проф. С. В. Віднянський, який розглядав питання пов'язані з історії Закарпаття різних періодів історії, торкається у своїх роботах і доби незалежності. Розглянувши у 2018 р. публікації сучасних угорських учених-суспільствознавців та публіцистів, зокрема щодо історії Закарпаття, та діяльність науковців і громадсько-політичних представників угорської меншини в Україні, він зробив висновок, що метою теперішнього угорського уряду та його симпатиків є якщо не територіальне, то «принаймні політичне й економічне відновлення «Великої Угорщини» в межах до Тріанонського мирного договору» (Віднянський, 2018). У статті 2021 р. С. Віднянський зробив огляд місця історії у відносинах України з рештою країн «Карпатського регіону», зазначивши намагання правлячої партії Угорщини заявити про претензії на землі суміжних країн в регіоні як «2/3 історичної території угорців» (Віднянський, 2021). Дослідник історії Угорщини М. С. Держалюк визначив угорську зовнішню та історичну політику теперішнього правого уряду такою, що відповідає державним інтересам Угорщини з огляду на загрозу асиміляції угорської діаспори в сусідніх Угорщині країнах, серед них і України (Держалюк, 2018; 2021). Проф. І. Я. Тодоров, зазначивши угорську специфіку, пов'язано з тісними контактами угорського уряду та угорської етнічної меншини за кордоном, визначив, що, здебільшого, ситуація з угорською позицією на міжнародній арені відповідає тенденції акцентування правими урядами у Центральній та Східній Європі «політики досягнення історичної справедливості», що включає перегляд кордонів, боротьбу за автономії «своїх» меншин, супутню таким прагненням історичну політику (Тодоров, 2021) Про місце України в геополітичних доктринах, серед них і угорської, створив програму навчальної дисципліни проф. М. М. Вегеш (Вегеш, 2022, с. 16).

Досліджені в роботі матеріали надалі дозволять сформувати базис для комплексного дослідження іноземних впливів на сприйняття історії України та використання наративів щодо історії в інформаційному протистоянні.

У процесі дослідження використовувалися методологічні основи досліджень та термінологія інформаційного протистояння, викладені дослідником соціальних

комунікацій О. В. Курбаном (Курбан, 2016, с. 51–58). Історико-порівняльний метод використовувався для того щоб виявити спільне і відмінне між угорськими наративами про історію України всередині Угорщини, поміж угорської діаспори, серед англomовної аудиторії; також порівнювалося місце історії України в угорських історичних наративах з описами історії інших сусідів Угорщини (які проблеми спільні, а що є специфічно «українським»).

Напрацювання попередників дозволяють зорганізувати пошук джерел та висвітлюють контекст на попередні особливості інформаційної політики угорського уряду та реакцію українських дослідників і аналітиків на таку політику. Виходячи з аналізу літератури та джерел викристалізуються завдання статті, які стосуються визначення тих аспектів діяльності, що безпосередньо пов'язані з історією та інформаційним протистоянням.

Мета статті – визначення ключових векторів інформаційних впливів з боку Угорщини (уряду країни та афілійованих агентів впливу) на сприйняття історії України; результатів впливів.

Серед **завдань статті**: визначити загальні можливості угорських інформаційних впливів щодо історії України (фактори ризику та захищеності); виділення тенденцій щодо напрямів та агентів впливу; опис очікуваних угорською стороною груп реципієнтів відповідно інформації; підсумування ключових угорських наративів, суміжних з історією України різних історичних періодів.

Виклад основного матеріалу. Визначення ключових зовнішніх впливів на інформаційне протистояння щодо історії України з боку Угорщини варто розпочинати із загальної картини можливостей впливів. Це дозволить означити головні обмеження угорської сторони щодо інформаційних впливів, а також виокремити ключову аудиторію, на яку розраховують угорські суб'єкти інформаційного протистояння.

По-перше, значним обмеженням для угорських інформаційних впливів на історію України є мовний бар'єр. У контрасті з потенційною вразливістю до російськомовних інформаційних впливів, більшість українців не знає угорської мови і не є залучена в угорськомовних інформаційних полях. Це означає, що будь-які маніпуляції щодо історії України пройдуть поза увагою українців, якщо тільки факти цієї маніпуляції не будуть розголошені в україномовних ЗМІ (до чого ми повернемося розглядаючи конкретні випадки інфoвпливів).

По-друге, за відомими даними, в Угорщині відсутня настільки розгалужена машина «інформаційної війни», що могла б слідкувати за перекладом і поширенням проугорських наративів мовами народів, що виступають «антагоністами» в угорській історичній політиці. Навпаки, угорська влада не зацікавлена в обговоренні внутрішніх угорських наративів іншими народами – закликаючи обурених угорською історичною та ідеологічною політикою взагалі не звертати уваги на так звані «жорсткі лінії» (фраза, використана щодо іредентистських заяв прем'єр-міністра В. Орбана з боку його прес-секретаря), бажаючи ізолювати такі наративи всередині власне угорського суспільства (Сидоренко, 2022).

Від кого йдуть відповідні повідомлення щодо історії України? Дослідження угорської медіасфери показують, що наративи були «віддані на автосинг» аналітикам та інфлюенсерам у соцмережах і інтернет-блогах, близьким до угорського уряду. Після чого «експертні коментарі» вже цитувалися у пов'язаній з урядом пресі, яка в окремих випадках перекладалася англійською мовою і, таким чином, стала відомою за кордоном (Hornok, 2022).

Відповідно, до ключової аудиторії угорськомовних інформаційних впливів щодо історії увійдуть такі категорії реципієнтів інформації: громадяни Угорщини та угорська діаспора. Ширший вплив мають англomовні угорські історичні наративи (наприклад, такі, що популяризують ідею про Тріанонську угоду як несправедливий акт і трагедію угорського народу). Між цими напрямками угорської інформаційної політики існує певна конвергентність: міжнародній англomовній аудиторії презентують легітимізацію

«виправлення історичної несправедливості», а угорській діаспорі прямо ставлять завдання добиватися автономії, щоб зберегти підтримку з боку Угорщини, бо діаспора несе «відповідальність перед усією нацією» (Яблонський, 2019, с. 104–105).

Тобто, для поставленої угорським урядом мети (досягнення політичної автономії угорськими громадами за кордоном) їй необхідно так чи інакше торкатися сторінок історії України (а також Румунії, Словаччини, Хорватії, Сербії, Словенії, Австрії) задля делегітимізації володіння інших країн цими регіонами. В окремих випадках така історична політика, що висловлюється на найвищому рівні угорського політикуму, означає просто невизнання цілих країн на існування, як у випадку із заявами В. Орбана щодо «угорського» узбережжя Хорватії (Андрейковець, 2022).

Наступним (вслід за іредентистським) наративом йде доведення «агресивності» українців до угорської спільноти, а саме ідеї проведення українцями «розправи над угорським народом». Московська агресія проти України дала привід прив'язати участь у бойових діях 128-мої окремої гірсько-штурмової бригада ЗСУ, укомплектованої здебільшого населенням Закарпатської області. Основна аудиторія: угорська діаспора в Україні та внутрішня угорська аудиторія. В першому випадку, ужгородське видання *karpathir.com*, що фінансується фундацією фундація «Magyar Szív – Magyar Szó», поширило низку статей угорською з таким сенсом: українці, прикриваючись війною, намагаються вирішити проблеми з угорською спільнотою, відправивши її представників на смерть. У другому випадку маємо заяви спочатку угорських ЗМІ, потім політичних експертів, громадських організацій, і, нарешті, голови МЗС П. Сійярто. Всі вони подали один наратив, найбільш «історичний» з яких презентувала «Угорська спільнота за мир». Вони звинуватили Україну в кульмінації нібито тривалого плану винищення угорців: мов, Україна «тисячами відправляє угорців на вірну смерть» для «розправи над Закарпаттям і цілим угорським народом». Побудована попередніми інформаційними атаками делегітимізація «українськості» Закарпаття («розправа над угорцями = над Закарпаттям») підключається в цьому випадку разом із фальшивою інформацією про дії ЗСУ («Угорщина проводить», 2023).

Нарешті, йде підготування населення та закордонної аудиторії до ідеї того, що для того, щоб зупинити «розправи над угорцями» потрібно розділити Україну. Щоб це було не «страшно» робити вбивається в голову ідея «фальшивості» України, її нібито статусу «невдалої держави». Угорські дослідники розкрили які наративи поширюються в сучасних угорських підручниках для школярів про історію навколишніх країн. Наведений підручник називає кордони України та Словаччини «вигаданими» та «намальованими 70 років тому поміж місць проживання угорців»; зазначає про владу Києва над «історично угорськими містами Унгвар, Мункач, Хуст»; про погану для угорців ситуацію із економікою та здоров'я та перетворення Закарпаття на «найбільш економічно відсталіший регіон»; нарешті, зображує Україну «роздертою між ЄС, США, і Москвою» та питає: «Кому належить Україна?» (Haász, 2022). Україна замальовується як територія загибелі: «Населення України стрімко скорочується внаслідок природного відбуття та еміграції. Здоров'я населення погане, і вони можуть розраховувати на чи не найнижчу тривалість життя на континенті». Учням підказується і «рішення проблеми», з натяком на те, що якщо з Мукачева ближче до Будапешта, ніж до Києва, то чого це місто має залишатися під київською владою? (Földrajz 8..., 2022). Паралельно до політики уряду в освіті маємо й відкрити риторичку угорського прем'єр-міністра, що в поточному році назвав Україну «нічийною землею» (Пришляк, 2023).

У травні 2022 р. секретар РНБОУ О. Данілов заявив на українському телебаченні про планування Угорщини «забрати частину території» після московського вторгнення. Ми не маємо прямих джерел, щоб стверджувати про кореляцію заяв угорських державних діячів і організацій із заявами секретаря РНБОУ, чи були вони засновані на висновках аналітиків, розвідданих, чи персональною думкою державного діяча. Державний секретар із

міжнародних комунікацій і відносин офісу прем'єр-міністра Угорщини звинуватив Україну у «вигадуванні брехні», вимагаючи пояснень та відкликання заяв (Топчій, 2022). Відкликано не сталося, натомість за рік О. Данілов заявив, що «з часом все буде відомо, як це все відбувалося» (маючи на увазі планування експансії Угорщини), і що з цією темою йому «забороняли виходити в ефірі потім місяці 3-4» (Бурцева, 2023).

З урахуванням коментарів представників української влади, серед них голови РНБОУ, про «плани Угорщини щодо територій» у випадку можливого московського успіху в Україні, варто сказати, що зазначені вище дії свідчать про наявність конкретної стратегії інформаційного протистояння. Крім «прихованих», але евідентних елементів стратегії, що розкривалися вище у риториці угорських державних і афілійованих структур, вона також базується на офіційних документах. Наприклад, у (актуальній станом на 2019 р. згідно матеріалів на вебсайті Фонда Габора Бетлена) державній стратегії «Політика щодо угорських спільнот за кордоном» зазначається наступне: історично висока «тенденція до зниження» кількості угорців за межами Угорщини, у чому автори стратегії звинувачують асиміляцію, еміграцію та падіння народжуваності в сусідніх до Угорщини країнах; пропонується відновлення історичного статусу Угорщини як центру «Карпатського басейну»; метою угорської влади визначається підтримка усіма методами автономізму («територіальні і персональні автономії для угорців»), регіоналізму (формування в угорської діаспори наративів про історично угорські землі та підтримка через ЄС політизації «європейських історичних регіонів», у межах яких угорська держава зможе впливати на території за межами своїх кордонів), а також самоуправління територій. Розглянуті вище елементи угорської інформаційної політики щодо описів історії України відповідають описаним в цій стратегії матеріали завдання («Policy for», 2013, с. 8, 13, 17).

Порівнюючи за історичними періодами, основні угорські наративи щодо історії України створені, щоб показати страждання угорського народу з боку українського. Щодо давнього періоду історії – це зображення угорського переселення до східної частини «Карпатського басейну» як «заселення», із заснуванням «угорських міст», з ігноруванням чи нівелюванням слов'янської присутності на цих землях попереду становлення Королівства Угорщина. Середньовіччя «долучає» до Корони Святого Іштвана тимчасове володіння та довготривалі претензії на Галичину та Волинь (Яблонський, 2019, с. 91–92). Щодо модернового періоду історії – акцентування на важливості та стрімкому розвитку Закарпаття як невід'ємної частини Угорського королівства. Новітня історія в угорських наративах найважливіша – фокусуються на зображенні Закарпаття як жертви слов'янських антагоністів: Чехословаччини, СРСР, України, які асимілювали багатьох угорців, а також призвели до економічного занепаду регіону, ускладнюючи умови життя для угорців (Haász, 2022).

Висновки. Отже, описана у статті інформаційна стратегія, існування якої підтверджують як непрямі докази, так і конкретні документи, послідовно проводиться угорською владою й пов'язаними з нею представниками ЗМІ, онлайн-інфлюенсерами, діячами громадського суспільства. Ця стратегія базується на іредентизмі, націоналізмі, стосується не лише України, але й інших сусідів Угорщини, зі спільними видами інформаційних впливів.

Завдання цих впливів – зобразити історію навколишніх країн повністю чи частково «вигадуною» задля легітимізації ідеї «повернення» певних земель Угорщиною, а також зображення нібито тяжких умов життя угорського населення на тих землях сьогодні, агресивності до них з боку суверенних країн, бажання знищити угорську народність. Аудиторію приводять до висновків, що певні території навколишніх країн «насправді угорські», асоціюють відповідну топоніміку з «угорськістю», синонімізують регіони з «угорським народом, який потерпає від гонінь з боку інших народів». У випадку з Україною додаються також звинувачення у «провальному» державному будівництві, з аргументацією підтримки до насильних змін кордонів країни.

Метою-мінімум угорських тактик інформаційного протистояння є сприяння образу «рятівників» всіх етнічних угорців, про який піклується вище державне керівництво країни. Мета-максимум: встановлення угорських автономій в навколишніх країнах, з можливістю відчуження територій задля «захисту прав» етнічного угорського населення.

Охоплення аудиторії інформаційними впливами є достатньо широким, як за територіальним охопленням (внутрішня угорська, діаспорна угорська, міжнародна), так і за віковим (від шкільних підручників до масових протестів громадських організацій). Однак, існують відмінності між наративами для «внутрішнього угорськомовного вжитку» та ширшої аудиторії у англомовному інфопросторі. У випадку отримання публічності наративами, які угорська сторона бажала залишити «ізольованими», вона була готова до компромісів, навіть до відкликання слів прем'єр-міністра, що викликали міжнародне обурення, як «неважливих».

Подальшим дослідженням варто базуватися на методах компаративної історії задля порівняння, з одного боку, інформаційної політики доорбанівської та орбанівської Угорщини, а з іншого боку спільних і відмінних характеристик інфостратегії Угорщини та зовнішніх впливів на інформаційне протистояння навколо історії України в інших країнах.

Рекомендації, з огляду на виявлений матеріал, наступні:

По-перше, відповідальним за здійснення державної інформаційної політики – важливо слідкувати за угорськомовною медійним простором та робити «публічними» в міжнародному інформаційному просторі саме ті «наративи для внутрішнього вжитку», про які в Угорщині не хочуть говорити. У випадку з підручником, описаним в основному тексті статті, реакція міжнародної спільноти спровокувала угорський уряд висловитися про готовність внести корективи до книги («Угорщина пообіцяла», 2022). Крім того, українська держава може підтримувати угорські ЗМІ, які знаходяться в опозиції до іредентистських бажань уряду. Наприклад, угорське видання Rtl.hu, яке зазначило: «Людам соромно за те, як Угорщина ставиться до України, вони дають сотні тисяч, щоб змити з нас цей образ – мирні жителі скинулися десятками мільйонів солдатам угорського походження в Україні» (Boros, 2023).

По-друге, Міністерству освіти і науки – оскільки вищезгаданий підручник має належність до онлайн-матеріалів, які надає уряд Угорщини для всіх угорськомовних шкіл, є вирогідність, що подібні матеріали використовуються й в Україні, – замість них слід запропонувати альтернативні двомовні підручники, які підготують в Україні.

По-третє, Українському інституту національної пам'яті – врахувати, що існує можливість просувати проукраїнські історичні наративи в Угорщині. Нещодавно в Угорщині було видано першу ґрунтовну угорськомовну книгу з історії України в 9 розділах, при чому в інтерв'ю йдеться, що автори бажують «інституційної підтримки, як у польсько-українських відносинах» («В Угорщині вперше», 2022). Таку інституційну підтримку неагресивним поглядам на свою історію могла б надати сама Україна.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Андрейковець, К. Угорський прем'єр Орбан висунув територіальні претензії Хорватії, пояснюючи позицію щодо нафтового ембарго. Babel. 2022, 10 травня. URL: <https://babel.ua/news/78554-ugorskiy-prem-yer-orban-visunuv-teretorialni-pritenziji-horvatiji-royasnyuyuchi-poziciyu-shchodo-naftovogo-embargo>

Бурцева, А. Виходьте з Римського статуту, – Данілов «пройшовся» по Угорщині через відмову арештувати Путіна. 24 Канал. 2023, 23 січня. URL: https://24tv.ua/putin-gaaga-chomu-ugorshhina-ne-zaareshtuye-prezidenta-rosiyi_n2280439

В Угорщині вперше видали об'ємне дослідження про історію України – від Київської Русі до сьогодення. НСПУ. 2022, 28 січня. URL: <https://nspu.com.ua/ofitsijno/v-ugorshhini-vpershe-vidali-ob-iemne-doslidzhennya-pro-istoriju-ukraini-vid-kiivskoi-rusi-do-sogodennya/>

Вегеш, М. Україна в сучасних вітчизняних і зарубіжних геополітичних доктринах. *Методичні рекомендації для аспірантів Ужгородського національного університету*. Ужгородський національний університет. 2022. С. 65.

Віднянський, С. В. Українсько-угорські відносини: проблемні питання та роль історичної науки. *Стратегічні пріоритети*. 2018. № 1. С. 16–25.

Віднянський, С. Проблемні питання партнерських відносин України з сусідніми країнами-членами ЄС та їх вплив на безпеку в Карпатському регіоні. *Міжнародний науковий вісник*. 2021. № 1–2 (23–24). С. 18–31.

Держалюк, М. С. Активізація діяльності Угорщини у регіоні та Україна. *Стратегічні пріоритети*. 2018. № 3. С. 48–56.

Держалюк, М. С. Тріанонський мирний договір – джерело нестабільності у Центрально-Східній Європі (Частина 2). *Проблеми всесвітньої історії*. 2021. №1. С. 53–92.

Курбан, О. В. Сучасні інформаційні війни в мережевому он-лайн просторі: навч. посіб. Київ: ВІКНУ, 2016. 286 с.

Максак, Г. & Герасимчук, С. Історія відносин Україна – Угорщина як динаміка та зміст політичного діалогу. *Українська призма*. Київ: Рада зовнішньої політики, 2020. 16 с. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/analytics/istoriya-vidnosyn-ukrayina-ugorshhyna-yak-dynamika-ta-zmist-politychnogo-dialogu/>

Мединський, І. & Капчос, Б. Аудит зовнішньої політики: Україна-Угорщина. Київ: Інститут світової політики, 2016. URL: http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/Aud_Ukr_Hung_01_44_ukr.pdf

Мелекесцев, К. & Бут, О. Україна та Республіка Польща: еволюція від білатеральних відносин до євроатлантичної інтеграції: монографія. Вінниця: ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. 200 с.

Мола, К. «З великої України виглядає страшно, але я би не перебільшував угорської українофобії». *Грунт*. 2023. URL: <https://grnt.media/interview/andrij-shketa-pro-ugorsku-ukrayinofobiyu/>

Пришляк, Н. Орбан назвав Україну «нічийною землею»: у МЗС відреагували. УНІАН. 2023, 27 січня. URL: <https://www.unian.ua/world/orban-prem-yer-vengriji-zrobiv-skandalnu-zayavu-pro-vijnu-12124767.html>

Сидоренко, С. Угорщина обрала ізоляцію. Все про нову ідеологію Орбана, яку порівнюють з нацизмом. *Європейська правда*. 2022, 26 липня. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/07/26/7143866/>

Ткач, Д. І. Журналістика в Угорщині: загальне та особливе: монографія. Київ: КРОК, 2020. 300 с.

Тодоров, І. Безпековий вимір міжнародних відносин в Східній та Центральній Європі в контексті російської агресії. *Політичне життя*. 2022. №1. С. 138–144.

Топчий, О. Угорщина заперечує, що знала про плани РФ напасти на Україну і вимагає від Києва пояснень. УНІАН. 2022, 03 травня. URL: <https://www.unian.ua/world/ugorshchina-zaperechuye-shcho-znala-pro-plani-rf-napasti-na-ukrajinu-i-vimagaye-vid-kiyeva-poyasnen-novini-svitu-11811471.html>

Угорщина пообіцяла внести зміни до підручника з пропагандою про війну в Україні. ІМІ. 2022, 27 жовтня. URL: <https://imi.org.ua/news/ugorskyj-uryad-poobitsyav-vnesty-zminy-do-pidruchnyka-iz-propagandoyu-pro-vijnu-v-ukrayini-i48643>

Угорщина проводить масштабну дезінформаційну кампанію проти України. ТЕХТУ. 2023, 28 січня. URL: <https://texty.org.ua/fragments/108830/uhorshyna-provodyt-masshtabnu-dezinformacijnu-kampaniyu-proty-ukrayiny/>

Яблонський, В. Політика історичної пам'яті в контексті національної безпеки України: аналітична доповідь / [Яблонський В. М., Лозовий В. С., Валевський О. Л., Здіорук С. І., Зубченко С. О. та ін.] Київ: НІСД, 2019. 144 с.

Boros, K. Az emberek szégyellik, ahogy Magyarország Ukrajnával bánik, szézezreket adnak érte, hogy ezt a képet lemoszuk magunkról – tízmilliókat dobtak össze civilek az ukrajnai magyar

katonáknak. RTL. 2023, 25 січня. URL: <https://rtl.hu/hazon-kivul/2023/01/25/ukrajna-katonak-gyujtes-haboru-fegyir-sandor>

Földrajz 8. IV. A szomszéd országok és Közép-Európa. 4. Ukrajna és Szlovákia földrajza. URL: https://www.nkp.hu/tankonyv/foldrajz_8/lecke_04_004

Haász, J. Na, kié legyen Ukrajna, kedves gyerekek? Avagy íme Putyin kedvenc magyar tananyaga. Telex. 2022. URL: <https://telex.hu/zacc/2022/09/06/na-kie-legyen-ukrajna-kedves-gyerekek>

Hornok, R. War and disinformation: pro-Russian narratives thrive in Hungary as Ukraine fights off aggression (1/2). Kafkadesk. 2022. URL: <https://kafkadesk.org/2022/09/25/war-and-disinformation-pro-russian-narratives-thrive-in-hungary-as-ukraine-fights-off-aggression-1-2/>

Policy for Hungarian communities abroad. Strategic framework for Hungarian communities abroad. State Secretariat for Hungarian Communities Abroad. 2013. URL: https://bgazrt.hu/wp-content/uploads/2019/02/policy_2013.pdf

REFERENCES

Andreikovets, K. (2022, May 10). Uhorskyi prem'ier Orban vysunuv terytorialni pretenzii Khorvatii, poiasniuiuchy pozytsiiu shchodo naftovoho embarho [Hungarian Prime Minister Orbán raised Croatia's territorial claims while explaining the position on the oil embargo]. Babel. [in Ukrainian]. URL: <https://babel.ua/news/78554-ugorskiy-prem-ier-orban-visunuv-teretorialni-pritenziji-horvatiji-poyasnyuyuchi-poziciyu-shchodo-naftovogo-embargo>

Burtseva, A. (2023, January 23). Vykhodte z Rym'skoho statutu, – Danilov «proishovsia» po Uhorshchyni cherez vidmovu arestuvaty Putina [Get out of the Rome Statute – Danilov challenged Hungary because of the refusal to arrest Putin]. 24 Kanal. [in Ukrainian]. URL: https://24tv.ua/putin-gaaga-chomu-ugorshhina-ne-zaareshtuye-prezidenta-rosiyi_n2280439

V Uhorshchyni vpershe vydaly ob'iemne doslidzhennia pro istoriiu Ukrainy – vid Kyivskoi Rusi do sohodennia [In Hungary, for the first time, a voluminous study on the history of Ukraine – from Kyivan Ruthenia to the present day was published] (2022, January 28). NSPU. [in Ukrainian]. URL: <https://nspu.com.ua/ofitsijno/v-ugorshhini-vpershe-vidali-ob-iemne-doslidzhennya-pro-istoriju-ukraini-vid-kiivskoi-rusi-do-sogodennya/>

Vehesh, M. (2022). Ukraina v suchasnykh vitchyznianskykh i zarubizhnykh heopolitychnykh doktrynakh. Metodychni rekomendatsii dlia aspirantiv Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu [Ukraine in modern domestic and foreign geopolitical doctrines. Methodological recommendations for graduate students of the Uzhhorod National University]. *Uzhhorodskyi natsionalnyi universytet*. P. 65. [in Ukrainian].

Vidnianskyi, S. V. (2018). Ukrainko-uhorski vidnosyny: problemni pytannia ta rol istorychnoi nauky [Ukrainian-Hungarian relations: problematic issues and the role of historical science]. *Stratehichni priorytety*. №1. P. 16–25. [in Ukrainian].

Vidnianskyi, S. (2021). Problemni pytannia partnerskykh vidnosyn Ukrainy z susidnimy krainamy-chlenamy YeS ta yikh vplyv na bezpeku v Karpatskomu rehioni [Problematic issues of Ukraine's partnership relations with neighboring EU member states and their impact on security in the Carpathian region]. *Mizhnarodnyi naukovyi visnyk*. № 1–2 (23–24). P. 18–31. [in Ukrainian].

Derzhaliuk, M. S. (2018). Aktyvizatsiia diialnosti Uhorshchyny u rehioni ta Ukraina [Activation of Hungary's activities in the region and Ukraine]. *Stratehichni priorytety*. №1. P. 48–56. [in Ukrainian].

Derzhaliuk, M. S. (2021). Trianonskyi myrnyi dohovir – dzherelo nestabilnosti u Tsentralno-Skhidnii Yevropi (Chastyna 2) [The Treaty of Trianon – a source of instability in Central and Eastern Europe (Part 2)]. *Problemy vsesvitnoi istorii*. №1. P. 53–92. [in Ukrainian].

Kurban, O. V. (2016). Suchasni informatsiini viiny v merezhevomu on-lain prostori [Modern information wars in the online network space: a study guide]: navch. posib. Kyiv: VIKNU, 286 p. [in Ukrainian].

Maksak, H. & Herasymchuk, S. (2020). Istoriia vidnosyn Ukraina – Uhorshchyna yak dynamika ta zmist politychnoho dialohu [History of Ukraine-Hungary relations as dynamics and

content of political dialogue]. *Ukrainska pryzma*. Kyiv: Rada zovnishnoi polityky. 16 p. [in Ukrainian]. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/analytics/istoriya-vidnosyn-ukrayina-ugorshhyna-yak-dynamika-ta-zmist-politychnogo-dialogu/>

Medynskyi, I. & Kapchos, B. (2016). *Audyt zovnishnoi polityky: Ukraina-Uhorshchyna* [Audit of foreign policy: Ukraine-Hungary]. Kyiv: Instytut svitovoi polityky. [in Ukrainian]. URL: http://neweurope.org.ua/wp-content/uploads/2017/10/Aud_Ukr_Hung_01_44_ukr.pdf

Mieliekiestsev, K. & But, O. (2020). *Ukraina ta Respublika Polshcha: evoliutsiia vid bilateralnykh vidnosyn do yevroatlantychnoi intehtatsii* [Ukraine and the Republic of Poland: evolution from bilateral relations to Euro-Atlantic integration]: monohrafiia. Vinnytsia: DonNU imeni Vasylia Stusa, 200 p. [in Ukrainian].

Mola, K. (2023). «Z velykoi Ukrainy vyhlyadaie strashno, ale ya by ne perebilshuvav uhorskoï ukrainofobii» [It looks scary from the greater Ukraine, but I would not exaggerate Hungarian Ukrainophobia]. *Grunt*. [in Ukrainian]. URL: <https://grnt.media/interview/andrij-shketa-pro-ugorsku-ukrayinofobiyu/>

Pryshliak, N. (2023, January 27). Orban nazvav Ukrainu «nichyinoïu zemleiu»: u MZS vidreahuvaly [Orban called Ukraine «no man's land»: the MFA reacted]. UNIAN. [in Ukrainian]. URL: <https://www.unian.ua/world/orban-prem-yer-vengriji-zrobiv-skandalnu-zayavu-pro-viynu-12124767.html>

Sydorenko, S. (2022, July 26). *Uhorshchyna obrala izoliatsiiu. Vse pro novu ideolohiiu Orbana, yaku porivniuiut z natsyzmom* [Hungary chose isolation. All about Orbán's new ideology, which has been compared to Nazism]. *Yevropeiska pravda*. [in Ukrainian]. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/07/26/7143866/>

Tkach, D. I. (2020). *Zhurnalistyka v Uhorshchyni: zahalne ta osoblyve: monohrafiia* [Journalism in Hungary: in general and specifics: a monograph]. Kyiv: KROK. 300 p. [in Ukrainian].

Todorov, I. (2022). Bezpekovi vymir mizhnarodnykh vidnosyn v Skhidnii ta Tsentralnii Yevropi v konteksti rosiiskoi ahresii [The security dimension of international relations in Eastern and Central Europe in the context of Russian aggression]. *Politychne zhyttia*. №1. P. 138–144. [in Ukrainian].

Topchii, O. (2022, May 03). *Uhorshchyna zaperechuie, shcho znala pro plany RF napasty na Ukrainu i vymahaie vid Kyieva poiasnen* [Hungary denies that it knew about the plans of the Russian Federation to attack Ukraine and demands an explanation from Kyiv]. UNIAN. [in Ukrainian]. URL: <https://www.unian.ua/world/ugorshchina-zaperechuye-shcho-znala-pro-planu-rf-napasti-na-ukrainu-i-vimagaye-vid-kyieva-poyasnen-novini-svitu-11811471.html>

Uhorshchyna poobitsiala vnesty zminy do pidruchnyka z propahandoiu pro viinu v Ukraini (2022, October 27) [Hungary promised to make edits to the school textbook with propaganda about the war in Ukraine]. IMI. [in Ukrainian]. URL: <https://imi.org.ua/news/ugorskyj-uryad-poobitsyav-vnesty-zminy-do-pidruchnyka-iz-propagandy-pro-viynu-v-ukrayini-i48643>

Uhorshchyna provodyt masshtabnu dezinformatsiiu kampaniiu proty Ukrainy [Hungary conducts a large-scale disinformation campaign against Ukraine] (2023, January 28). TEXTY. [in Ukrainian]. URL: <https://texty.org.ua/fragments/108830/uhorshyna-provodyt-masshtabnu-dezinformaciiu-kampaniyu-proty-ukrayiny/>

Yablonskyi, V. (Ed.). (2019). *Polityka istorychnoi pam'iaty v konteksti natsionalnoi bezpeky Ukrainy: analitychna dopovid* [The policy of historical memory in the context of national security of Ukraine: an analytical report] / [Iablonskyi V. M., Lozovyi V. S., Valevskyi O. L., Zdioruk S. I., Zubchenko S. O. et al.] Kyiv: NISD. 144 p. [in Ukrainian].

Boros, K. (2023, January 25). *Az emberek szégyellik, ahogy Magyarország Ukrajnával bánik, százezreket adnak érte, hogy ezt a képet lemoszuk magunkról – tízmilliókat dobta össze civilek az ukránai magyar katonáknak* [People are ashamed of the way Hungary treats Ukraine, they give hundreds of thousands to wash this image off us – tens of millions were thrown by civilians to the Hungarian soldiers in Ukraine]. [in Hungarian]. RTL. URL: <https://rtl.hu/hazonkivul/2023/01/25/ukrajna-katonak-gyujtes-haboru-fegyir-sandor>

Földrajz 8. IV. A szomszéd országok és Közép-Európa. 4. Ukrajna és Szlovákia földrajza (2022). [in Hungarian]. URL: https://www.nkp.hu/tankonyv/foldrajz_8/lecke_04_004

Haász, J. (2022) Na, kié legyen Ukrajna, kedves gyerekek? Avagy íme Putyin kedvenc magyar tananyaga [Well, who should own Ukraine, dear children? Or here is Putin's favorite Hungarian curriculum]. Telex. [in Hungarian]. URL: <https://telex.hu/zacc/2022/09/06/na-kie-legyen-ukrajna-kedves-gyerekek>

Hornok, R. (2022). War and disinformation: pro-Russian narratives thrive in Hungary as Ukraine fights off aggression (1/2). Kafkadesk. [in English]. URL: <https://kafkadesk.org/2022/09/25/war-and-disinformation-pro-russian-narratives-thrive-in-hungary-as-ukraine-fights-off-aggression-1-2/>

Policy for Hungarian communities abroad. Strategic framework for Hungarian communities abroad. (2013). State Secretariat for Hungarian Communities Abroad. [in English]. URL: https://bgazrt.hu/wp-content/uploads/2019/02/policy_2013.pdf

АНОТАЦІЯ

Мета статті полягає у визначенні ключових векторів інформаційних впливів з боку Угорщини (уряду країни та афілійованих агентів впливу) на сприйняття історії України; основної аудиторії; результатів і можливих наслідків впливів. Методологія дослідження спирається на історико-системний та історико-порівняльний методи, а також методологічні основи досліджень та термінологія інформаційного протистояння, викладені дослідником соціальних комунікацій О. Курбана. Наукова новизна роботи ґрунтується на використанні новітніх джерел та зроблених висновків з аналізу досліджень останніх років, у частині яких превальовали позитивні характеристики українсько-угорських відносин, що нині є застарілими. Досліджені матеріали дозволять сформуувати базис для комплексного дослідження іноземних впливів на сприйняття історії України та використання наративів щодо історії в інформаційному протистоянні. За результатами дослідження визначено, що існує конкретна стратегія інформаційного протистояння навколо історії, що послідовно проводиться угорською владою й афілійованими з нею представниками ЗМІ, онлайн-інфлюенсерами, діячами громадського суспільства. По-перше, для поставленої теперішнім угорським урядом мети (досягнення політичної автономії угорськими громадами за кордоном) їй необхідно так чи інакше торкатися сторінок історії України (та не тільки) задля делегітимізації володіння іншими країн «історично угорськими» регіонами. По-друге, доведення «агресивності» інших народів до угорців і нібито «виношування планів розправи над угорцями і їхніми історичними регіонами». По-третє, особливе для українського вектору угорської історичної політики, звинувачення у «провальному» державному будівництві, з аргументацією підтримки до насильних змін кордонів України. Охоплення аудиторії інформаційними впливами є достатньо широким, як за територіальним охопленням (внутрішня угорська, діаспорна угорська, міжнародна), так і за віковим (від шкільних підручників до масових протестів громадських організацій). При цьому, угорська влада намагається ізолювати «внутрішні угорськомовні» наративи від тих, які вона презентує світовій спільноті англійською мовою, і у випадках широкого розголосу інформації про свої іредентистські наративи щодо історії навколишніх країн угорська влада готова йти на компроміси, або оголошувати проблемні моменти «неважливими». Це має враховуватися представниками державних органів влади як в ході формування дипломатичного порядку денного України, так і щодо піклування про освіту угорської меншини, що на території України отримує навчання угорською мовою, наданням підручників якою переймається угорський уряд, поширюючи відповідні наративи.

Ключові слова: зовнішні впливи, інформаційна війна, інформаційне протистояння, історія України, міжнародні відносини, пропаганда.